

Memo mogelijke rol Raad van State bij verantwoording over coronamaatregelen

1. De amendementen 17, 19, 22 hebben alle tot doel zwaardere waarborgen in het wetsvoorstel vast te leggen. Omdat de maatregelen een ingrijpend karakter kunnen hebben, is in deze amendementen gekozen voor
 - o totstandkoming van de maatregelen bij amvb (ipv ministeriële regeling, nr 17),
 - o mogelijkheid van verlenging van de wet voor een periode van 1 maand (ipv van 3 c.q. 6 maanden, nr 19) en
 - o aanvulling van de maandelijksse rapportage met
 - een onderbouwing van waarom het niet of minder vergaand uitoefenen van een maatregel onevenredig nadeel oplevert voor de bestrijding van de pandemie en
 - op welke wijze, onder welke voorwaarden en op welke termijn wordt toegewerkt naar het ongedaan maken van de inperking van grondrechten.
2. Besproken is dat deze amendementen als nadeel hebben dat zij de tijdige totstandkoming van voor de bestrijding van de pandemie noodzakelijke maatregelen ernstig kunnen bemoeilijken, of de verantwoordingslast onnodig verzwaren, terwijl niet zeker is dat het beoogde doel wordt bereikt. Een nog kortere verlengingsperiode dan drie maanden heeft als nadeel dat onmiddellijk na de verlenging van de wet de discussie over de volgende verlenging moet worden gestart. Het idee is ontstaan om te onderzoeken of een rol van de Raad van State in de verantwoording in de plaats kan komen van deze amendementen.
3. De Raad van State (Afdeling advisering) heeft nu de taak regering en beide Kamers van advies en voorlichting te voorzien. Daarnaast heeft de Raad van State ook een taak als klimaatautoriteit en als begrotingsautoriteit.
4. Een rol in de verantwoording over coronamaatregelen zou een geheel nieuwe taak voor de Raad van State behelzen. De taak zou een zekere parallel vertonen met de rol van de Raad als Europese begrotingsautoriteit, waarin ook een element van verantwoording zit (monitoring, toezicht, vgl. art 2, lid 8 Wet houdbare overheidsfinanciën).
5. De meest voor de hand liggende variant is de variant waarbij de Kamer per motie uitspreekt dat zij het wenselijk vindt dat de Tweede Kamer de Raad van State periodiek (bijvoorbeeld één keer per drie maanden) om voorlichting vraagt over de rechtsstatelijke aspecten van de coronamaatregelen (op grond van art. 21a, eerste lid, Wet op de Raad van State). De exacte vraag zou in overleg met de Raad van State nadere aanscherping verdienen en kan toegespitst worden op de grondrechtelijke kant.
6. Een minder voor de hand liggende variant is om de rol voor de Raad van State wettelijk vast te leggen, bij voorbeeld door te bepalen dat de Raad van State één keer in de drie maanden een beschouwing uitbrengt over de rechtsstatelijke of grondrechtelijke aspecten van de coronamaatregelen. Hierbij zou een zekere parallel bestaan met de beschouwing over de interbestuurlijke verhoudingen die de Raad periodiek uitbrengt (die echter niet wettelijk is geregeld). Over de formulering van een dergelijk amendement zou nader contact met de Raad geboden zijn.
7. Het is aangewezen (maar is niet juridisch verplicht) om een amendement met een formele rol voor de Raad van State voor advies aan hem voor te leggen. Dat kost uiteraard tijd, die er nu juist bij dit wetsvoorstel eigenlijk niet is. Een eerdere bij amendement aangebrachte wijziging in het takenpakket van de Raad waarbij men niet was geraadpleegd heeft tot grote ergernis bij de Raad geleid. Tenslotte wordt erop gewezen dat dit amendement financiële gevolgen heeft.

Den Haag, 25/09/20